

दशस्य विप्रस्य बृहत्तः प्रभोः अग्निचयनोद्योगेनाभिवृद्धस्य । तथा विपश्चितः विदुषः प्रयोगाभिज्ञस्य । विप्राः कीदृशाः होत्राः होमशीलाः जुह्वतीति होत्राः अप्रत्ययः कर्मण्यालस्यरहिता इत्यर्थः । नन्विदमृत्विग्यजमानादिकं कुतो ज्ञातं तत्राह एक इत् एक एव सविता विदधे सर्वमिदं निर्मितवान् कीदृशः वयुनावित् वयुनानि प्रज्ञानानि वैत्तीति वयुनवित् अन्येषामपि दृश्यत इति [पा० ६.३.१३७.] दीर्घः विपश्चित् ऋत्विग्यजमानाभिप्रायज्ञः । कथमेक एव सर्वमिदं कृतवानित्यत आह यतः सवितुर्देवस्य परिदृतिर्महो परितः सर्ववेदेषु श्रूयमाणा स्तुतिर्महती अचिन्त्यः सवितुर्महिमेत्यर्थः ॥४॥

युजे वां ब्रह्म पूर्यं नमोभिर्वि श्लोकं एतु पथ्येव सूरैः ।

शृण्वन्तु विश्वेऽमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्युः ॥५॥

त्रिष्टुप् आद्यद्वितीयतुर्याणां व्यूहेन पूरणम् । पत्नीयजमानौ वामिति पदेनोच्येते । हे पत्नीयजमानौ वां युवयोरर्थे नमोभिरन्नैः इदानीं कृतैर्धृतैः संहितं पूर्यं पुरातनैर्महर्षिभिरनुष्ठितं ब्रह्म परिवृढमग्निचयनाख्यं कर्माहं युजे युनज्मि सम्पादयामि व्यत्ययेन तुदादिवाहः यद्वा ब्रह्मशब्देन प्राणाः सप्त ऋषयो ब्राह्मणाश्चोच्यन्ते वामर्थे पूर्यं पुरातनं ब्रह्म ब्राह्मणजातिं नमोभिरन्नैर्युजे योजयामि अन्नैर्विप्रांस्तर्पयामीत्यर्थः । किमर्थमिति चेत् सूरैः पण्डितस्य यजमानस्य श्लोकः कीर्तिर्व्येतु विविधं गहृतु लोकद्वयं व्याप्नोतु व्यवहृताश्चेति [पा० १.४.८२.] वि एतु अनयोर्व्यवधानम् तत्र दृष्टान्तः पथ्या-इव पथोऽनपेता पथ्या यज्ञमार्गप्रवृत्ता आहुतिर्यथा लोकद्वयं व्याप्नोति एवं यजमानस्य श्लोक उभयलोकसंचारी भवविति भावः । किं च अमृतस्य मरणधर्मरहितस्य प्रजापतेः पुत्रा विश्वे सर्वे देवा यजमानस्य श्लोकं शृण्वन्तु । के । ये दिव्यानि दिवि भवानि धामानि स्थानानि आतस्युः अधिष्ठितवन्तः ते सर्वेऽस्य कीर्तिं शृण्वन्त्वित्यर्थः ॥५॥

यस्य प्रयाणमन्वन्यऽइद्युर्देवा देवस्य महिमानमोजसा ।

यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः सविता महिबुना ॥६॥

सावित्री जगती प्रथमस्य व्यूहेन पूरणम् । अन्ये देवा यस्य सवितुः प्रयाणं